Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora: Analiza uloge organiziranog civilnog društva u novom sporazumu Europske unije i Organizacije afričkih, karipskih i pacifičkih država (OACPS), uključujući situaciju u pogledu sporazumâ o gospodarskom partnerstvu u tom kontekstu

(samoinicijativno mišljenje)

(2022/C 443/04)

Izvjestitelj: **Carlos TRINDADE**

Odluka Plenarne skupštine:	21.10.2021.
Pravna osnova:	pravilo 52. stavak 2. Poslovnika
	samoinicijativno mišljenje
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za vanjske odnose
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	9.6.2022.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	13.7.2022.
Plenarno zasjedanje br.:	571
Rezultat glasanja	
(za/protiv/suzdržani):	170/0/1

1. **Zaključci i preporuke**

1.1. Europski gospodarski i socijalni odbor (EGSO) ističe da je Europska unija davno usvojila okvir za vrijednosti i ciljeve kojima se uređuju odnosi s afričkim, karipskim i pacifičkim državama (AKP), a koji se, konkretno, odnosi na demokraciju, dobro upravljanje i ljudska prava, održiv i uključiv rast koji prate pristojna radna mjesta, mobilnost i migracije kao priliku, ljudski razvoj, okoliš i želju za „udruži[vanjem] na globalnom planu u područjima od zajedničkog interesa”. Kad je riječ o odnosima sa susjednim trećim zemljama, taj okvir nadopunjuje i cilj koji se odnosi na sigurnost.

1.2. EGSO podržava taj okvir o vrijednostima i ciljevima, uspostavljen nizom međunarodnih sporazuma s državama AKP-a od 1960., oko kojih je Europska unija organizirala svoje trgovinske odnose i suradnju u području razvoja.

1.3. EGSO općenito podržava novi sporazum i nada se da će ga stranke brzo potpisati, te pozdravlja napore koje su uložile i preuzeti angažman s ciljevima održivog razvoja Ujedinjenih naroda kao referentnim okvirom.

1.4. Konkretno, EGSO odlučno predlaže Komisiji da se struktura razvojne suradnje na kojoj se temelje novi sporazum i sporazumi o gospodarskom partnerstvu temeljito promisli i da se na osnovi toga donesu nove odluke uzimajući u obzir iskustvo s pandemijom COVID-a 19 (što otvara pitanje kritične zdravstvene infrastrukture) i geopolitičke posljedice rata u Ukrajini (što uključuje i sigurnost opskrbe hranom, cijene energije i prijetnje demokraciji). EGSO naglašava da su ta dva ključna svjetska događaja, koja su iz temelja promijenila globalno okruženje, stvorila potrebu za složenijim i hitnim odgovorima u državama AKP-a, što iziskuje oblik međunarodne suradnje koji se poprilično razlikuje od sadašnjega.

1.5. EGSO sa zadovoljstvom konstatira da se u novom sporazumu priznaje važnost uloge organizacija civilnog društva i socijalnih partnera te pozdravlja činjenicu da su stranke to i formalno potvrdile.

1.6. EGSO ističe i cijeni činjenicu da se u novom sporazumu, i u njegovim zajedničkim osnovama i u svakom od regionalnih protokola, u više navrata navodi, iako različitim formulacijama, da je bitno osmisliti službene, institucionalne mehanizme za strukturirano sudjelovanje, informiranje i saslušanje civilnog društva i savjetovanje s njim (u daljnjem tekstu: institucionalni mehanizmi).

1.7. EGSO napominje da organizacije civilnog društva i socijalni partneri imaju vlastite institucionalne mehanizme kojima mogu službeno iznositi stajališta, prijedloge i kritike. Bitno je da postoje institucionalni mehanizmi, bez obzira na njihov naziv (gospodarska, socijalna i kulturna vijeća, savjetodavni odbori, forumi, platforme ili mreže organizacija civilnog društva, stalne konferencije ili neki drugi naziv), koji su uređeni zakonom i funkcioniraju na formalan način, zahvaljujući kojima organizacije civilnog društva (koje provode civilni dijalog) i socijalni partneri (koji sudjeluju u socijalnom dijalogu) mogu sudjelovati u raspravi u javnom i demokratskom prostoru i davati svoj doprinos. Formaliziranje institucionalnih mehanizama društvu daje veću otpornost jer dinamizira građansko sudjelovanje i jača demokratski život.

1.8. Kad je riječ o organizacijama civilnog društva, socijalnim partnerima i institucionalnim mehanizmima, EGSO konstatira da je situacija vrlo raznolika i u Uniji i u državama AKP-a zbog gospodarskih, socijalnih, kulturnih i političkih razlika među regijama, podregijama i zemljama. U državama AKP-a neformalna ekonomija je nešto što se ne može zaobići i što treba uzeti u obzir u radu organizacija civilnog društva i socijalnih partnera te pri provedbi i funkcioniranju institucionalnih mehanizama. U suprotnom, prednosti novog sporazuma neće osjetiti cjelokupno stanovništvo. EGSO smatra da je apsolutno nužno naći rješenja za postojeće poteškoće, posebno u pogledu financijske potpore organizacijama civilnog društva i socijalnim partnerima i njihovih tehničkih kapaciteta. EGSO smatra da u Europskoj uniji i u zemljama Organizacije afričkih, karipskih i pacifičkih država (OACPS) postoji niz dobrih praksi koje treba identificirati i replicirati u drugim zemljama. Odbor za praćenje AKP-a i EU-a jedan je od tih primjera i ima mogućnosti da preuzme tu zadaću.

1.9. EGSO kao cilj svojega angažmana u tom procesu postavlja uvođenje predviđenih institucionalnih mehanizama, promicanje i podupiranje organizacija civilnog društva i socijalnih partnera iz zemalja AKP-a. Naime, EGSO uviđa da ti dionici imaju pokretačku ulogu u poticanju održivog razvoja, posebno u svjetlu UN-ova cilja održivog razvoja br. 17.

1.10. EGSO predlaže Komisiji da, poštujući strukturu novog sporazuma, kao cilj postavi uspostavu četiriju institucionalnih mehanizama: 1. mehanizma između Europske unije i OACPS-a na temelju zajedničkih osnova novog sporazuma, 2. mehanizma između EU-a i Afrike, 3. mehanizma između EU-a i karipskih država i 4. mehanizma između EU-a i pacifičkih država na temelju regionalnih protokola između EU-a i tih regija.

1.11. EGSO Komisiji također predlaže da u okviru sporazumâ o gospodarskom partnerstvu osnuje savjetodavne odbore. EGSO čvrsto stoji iza stajališta da je uloga organizacija civilnog društva i socijalnih partnera u sporazumima o gospodarskom partnerstvu nezamjenjiva i da je treba ojačati. EGSO stoga podržava preporuke iz mišljenja REX/536, koje bi trebalo provesti u postojećim i budućim sporazumima o gospodarskom partnerstvu, te smatra da je Savjetodavni odbor CARIFORUM-a izvrstan primjer dobre prakse, koji bi trebalo širiti i replicirati.

1.12. EGSO odlučno predlaže Komisiji da se pobrine za to da, u budućnosti, razni institucionalni mehanizmi koje treba uspostaviti u okviru sporazuma Europske unije i OACPS-a (zajedničke osnove, regionalni protokoli i sporazumi o gospodarskom partnerstvu) budu povezani na odgovarajući način kako bi se stvorile sinergije i optimalno koristili resursi, posebno financijski. Ako institucionalni mehanizmi budu usko i strogo usmjereni na svoje zadaće, djelovali kao mreža i funkcionirali kao jedinstven i strukturirani sustav, pokazat će svoju relevantnost za otpornost društava, gospodarski rast i dobrobit ljudi.

1.13. EGSO se odlučno zalaže za to da Komisija predvidi financijske instrumente za potporu studijskim programima i projektima te predviđanjima o položaju organizacija civilnog društva i socijalnih partnera u afričkim, karipskim i pacifičkim državama vodeći pritom računa o njihovim potrebama u području osposobljavanja čelnih ljudi, tehničkih kapaciteta i provedbe predviđenih institucionalnih mehanizama. EGSO naglašava da je cilj da se na taj način u okviru novog sporazuma doprinese jačanju postojanja demokratskih organizacija civilnog društva i socijalnih partnera, uz stručno djelovanje i aktivno sudjelovanje njihovih članova.

1.14. EGSO snažno potiče Komisiju da podrži rad njegovog Odbora za praćenje AKP-a i EU-a, koji je jedini institucionalni mehanizam koji trenutačno postoji u okviru novog sporazuma EU-a i OACPS-a i koji će imati veću ulogu u tom procesu, posebno zahvaljujući strukturiranom dijalogu, u svrhu: i. podnošenja institucijama relevantnih izvješća, projekata i mišljenja; ii. mobiliziranja dionika država AKP-a; iii. doprinosa provedbi predviđenih institucionalnih mehanizama.

2. **Opće napomene o povijesnom kontekstu i strateškim ciljevima**

2.1. Europska unija je 2016., u okviru novog sporazuma sa zemljama OACPS-a, usvojila niz prioriteta od zajedničkog interesa koji su potvrđeni u kasnijim dokumentima. Oni se odnose na demokraciju, dobro upravljanje i ljudska prava, održiv i uključiv rast koji prate pristojna radna mjesta, mobilnost i migracije kao priliku, ljudski razvoj, okoliš i želju za „udruži[vanjem] na globalnom planu u područjima od zajedničkog interesa” ([1]), čemu su pridodana i sigurnosna pitanja vodeći računa o zemljama najbližim susjedima. S obzirom na odnose s najbližim susjedima, tim se prioritetima mogu dodati i sigurnosni ciljevi.

2.2. Prethodni ciljevi Europske unije u tom području tako su sistematizirani i ojačani. EU je formalizirao te ciljeve međunarodnim sporazumima, prvo Konvencijom iz Yaoundéa, zatim sporazumima iz Loméa, nakon toga Sporazumom iz Cotonoua, a sada pregovorima o sporazumu koji će ga naslijediti. EU je istodobno sklopio sporazume o gospodarskom partnerstvu s nizom država ili skupina država AKP-a.

2.3. Sporazumi o gospodarskom partnerstvu najopćenitiji su gospodarski instrument kojim se ta strategija provodi u praksi i iznosi njezin cilj progresivne i skladne integracije zemalja AKP-a u svjetsko gospodarstvo i suzbijanja siromaštva, no pritom se naglašava da u pregovorima treba voditi računa o razlikama u stupnju razvoja stranaka i o njihovim gospodarskim, socijalnim i okolišnim posebnostima, a posebno o udjelu neformalnog gospodarstva u pojedinoj državi ili podregiji.

2.4. EGSO smatra da je s obzirom na pouke izvučene iz pandemije, odnosno, među ostalim, na poteškoće s kojima su se susreli zdravstveni sustavi, pogubne posljedice pandemije na gospodarstvo te povećanje socijalnih nejednakosti i siromaštva, strukturne probleme u pogledu pristupa lijekovima i cjepivima ili njihove proizvodnje, djelotvornost digitalnih alata, prijetnje ljudskim pravima i demokraciji te veliku gospodarsku ovisnost do koje je pandemija dovela, jasno da treba iznova osmisliti strukturu razvojne suradnje i da to treba uzeti u obzir pri provedbi i reformi strategije odnosa Europske unije i OACPS-a.

3. **Posebne napomene o sporazumu nakon Cotonoua**

3.1. Godine 2015. provedena je evaluacija Sporazuma iz Cotonoua nakon 15 godina njegove primjene i u njoj su utvrđene njegove pozitivne i negativne strane.

3.2. Sporazum iz Cotonoua trebao je isteći u veljači 2020., no zbog rasprava o nekim osjetljivim pitanjima i zbog pandemije nije bilo moguće obnoviti ga na predviđeni datum. Stoga su Europska unija i Organizacija afričkih, karipskih i pacifičkih država tek u travnju 2021. parafirale tekst sporazuma o obnovljenom partnerstvu, koji se obično naziva „sporazum nakon Cotonoua” (u daljnjem tekstu: novi sporazum).

3.3. Da bi se moglo voditi računa o raznolikosti zemalja potpisnica i fokusirati se na posebnu primjenu za svaku od dotičnih regija, novi sporazum sadrži zajedničke osnove, koje su zatim dopunjene trima obvezujućim regionalnim protokolima – za Afriku, Karibe i Pacifik. Zbog kompleksnosti te strukture, Odbor za praćenje EU-a i AKP-a morat će u budućnosti zauzeti proaktivniji pristup.

3.4. Prioriteti novog protokola odražavaju angažman stranaka da ostvare UN-ove ciljeve održivog razvoja i strukturirani su u šest područja: i. ljudska prava, demokracija i upravljanje; ii. mir i sigurnost; iii. ljudski razvoj (koji obuhvaća zdravlje, obrazovanje, sanitarne uvjete, sigurnost opskrbe hranom, socijalnu koheziju, kulturu i rodnu ravnopravnost te angažman u pogledu razvojne suradnje); iv. uključiv i održiv gospodarski rast i razvoj (uključujući i u sporazumima o gospodarskom partnerstvu); v. okolišna održivost i klimatske promjene; vi. migracije i mobilnost. Ti su prioriteti od ključne važnosti za organizacije civilnog društva i socijalne partnere.

3.5. Tim prioritetima treba dodati i rješavanje posljedica pandemije bolesti COVID-19 u Europskoj uniji i u zemljama AKP-a, bilo da je riječ o suzbijanju rizika za demokraciju bilo da je riječ o gospodarskom i socijalnom oporavku u kontekstu u kojemu se predviđa težak oporavak gospodarstava država AKP-a i, posljedično, povećanje siromaštva i nejednakosti.

([1]) Zajednička komunikacija Europskom parlamentu i Vijeću – Obnovljeno partnerstvo s afričkim, karipskim i pacifičkim zemljama, 2016., str. 5–6.

3.6. EGSO posebno ističe da je pitanje kritične infrastrukture u zemljama AKP-a i dalje izuzetno važno, što je pokazala i pandemija. Održivi razvoj u potpunosti je ovisan o postojanju otporne infrastrukture koja potiče i podržava gospodarsku aktivnost i socijalni napredak i ima ključnu ulogu u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja, i onih Ujedinjenih naroda do 2030. i ciljeva Afričke unije do 2063. EGSO ističe da je razvojna suradnja i dalje nužan uvjet za razvoj infrastrukture, iako ne dovoljan, i naglašava da razvojnu suradnju treba ojačati.

3.7. EGSO u tom kontekstu posebno naglašava važnost kritične zdravstvene infrastrukture. Postojanje univerzalne, lako dostupne i općenito besplatne zdravstvene zaštite u državama AKP-a ključno je za dobrobit stanovništva i održivi razvoj. Konkretno, brz pristup cjepivima (patentima i tehničkim kapacitetima za lokalnu proizvodnju) omogućit će društvima AKP-a potrebnu otpornost u slučaju pandemija do kojih bi moglo doći u budućnosti. EGSO napominje da to važno pitanje nije uključeno u novi sporazum te poziva EU i OACPS da ga uzmu u obzir pri provedbi sporazuma.

3.8. EGSO smatra da zbog postojeće europske i svjetske geopolitičke situacije, posebno s obzirom na posljedice rata u Ukrajini (među ostalim, sigurnost opskrbe hranom, cijene energije i prijetnje demokraciji), u novom sporazumu treba voditi računa o njihovim posljedicama na razvojnu suradnju općenito, a posebno na sporazume o gospodarskom partnerstvu. EGSO upozorava na opasnost da sadašnja situacija dovede do utrke u tome tko će imati veći utjecaj u zemljama AKP-a i traži od EU-a da poveća svoje kapacitete za suradnju s tim državama, posebno na gospodarskom, socijalnom i kulturnom planu.

3.9. Kad je riječ o službenim mehanizmima sudjelovanja, informiranja, saslušanja i strukturiranog savjetovanja s civilnim društvom (institucionalni mehanizmi), EGSO pozdravlja tekst novog sporazuma, posebno u dijelu u kojemu se navodi da stranke moraju osmisliti „otvorene i transparentne mehanizme koji omogućuju strukturirano savjetovanje” ([2]), da moraju „uspostaviti mehanizme savjetovanja” ([3]), da su dužne „uspostaviti i razviti mehanizme za savjetovanje i dijalog” ([4]) ili pak da „predviđaju mehanizme za savjetovanje i dijalog” ([5]).

4. **Posebne napomene o sporazumima o gospodarskom partnerstvu između Europske unije i afričkih, karipskih i pacifičkih država**

4.1. Pregovori o devet takvih sporazuma doveli su do toga da je na snagu stupilo njih sedam, koji su zaključeni s 32 od 79 zemalja AKP-a – 14 karipskih, 14 afričkih i četiri pacifičke države. Od sedam sporazuma na snazi, pet ih se primjenjuje privremeno jer još nisu ratificirani u svim državama članicama Europske unije. Druga dva sporazuma, sklopljena sa zapadnom Afrikom i s istočnom Afrikom, još nisu došli u fazu privremene primjene zbog kašnjenja u njihovu potpisivanju i ratifikaciji u afričkim državama. Ostala 21 država zaključila je pregovore o takvim sporazumima, no tek ih treba provesti.

4.2. EGSO ističe da sporazumi o gospodarskom partnerstvu sadrže i prilike i rizike. Da bi se ostvario ne samo gospodarski rast, nego i zajamčila dobrobit i socijalna pravda, bitno je osigurati ravnopravno partnerstvo. Za postizanje tih ciljeva ključno je djelovanje organizacija civilnog društva i socijalnih partnera.

4.3. Međutim, sporazumi o gospodarskom partnerstvu naišli su na kritike i među organizacijama civilnog društva i socijalnim partnerima i u EU-u i u državama partnerima.

4.4. Te se kritike odnose na koncepciju sporazumâ o gospodarskom partnerstvu i ograničenja koja oni mogu izazvati u rastu proizvodnje u zemljama AKP-a, i to čak i kad sadrže odredbe o mogućnosti zaštite nacionalnih industrija, među ostalim poljoprivredno-prehrambene industrije. Iako je slobodna trgovina između EU-a i OACPS-a jedna od koristi koju ti sporazumi donose, ona je u nekim slučajevima dovela do neželjenih negativnih posljedica u smislu smanjenja prihoda od carina, posebno smanjenja pristojbi na vanjsku trgovinu. Osim toga, zbog razlike u gospodarskom razvoju između Europske unije i država AKP-a ona može ugroziti mikropoduzeća i mala i srednja poduzeća i zadruge, koji čine osnovu obiteljskih gospodarstava, na što odlučno ukazuju brojne organizacije civilnog društva i socijalni partneri.

([2]) Zajedničke osnove sporazuma, članak 95.
([3]) Regionalni protokol za Afriku, članak 5.
([4]) Regionalni protokol za Karibe, članak 7.
([5]) Regionalni protokol za Pacifik, članak 7.

4.5. Uloga civilnog društva u sporazumima o gospodarskom partnerstvu uzeta je u obzir na razne načine i u različitim oblicima. Osim toga, organizacijama civilnog društva dana je različita uloga u pregovorima o tim sporazumima i njihovu praćenju. Primjerice, sporazum o gospodarskom partnerstvu s Obalom Bjelokosti doveo je do uspostave Konvencije civilnog društva Obale Bjelokosti, koje je pokrenulo projekt ([6]) praćenja utjecaja tog sporazuma na obiteljska gospodarstva. Osim toga, s obzirom na to da su interni sastanci usmjereni na pitanje održivog rasta, utjecaj civilnog društva u drugim područjima je ograničen.

4.6. Nekim sporazumima o gospodarskom partnerstvu predviđena su dodatna tijela kao što je miješani parlamentarni odbor, što je slučaj sa sporazumima sklopljenima s karipskim državama OACPS-a (CARIFORUM) ili sa zapadnom Afrikom.

4.7. Budući da se u sporazumima o gospodarskom partnerstvu izričito navodi da su dio prioriteta Sporazuma iz Cotonoua, novi sporazum strankama potpisnicama daje mogućnost šireg, usklađenijeg i više institucionaliziranog sudjelovanja organizacija civilnog društva i socijalnih partnera, što treba u potpunosti iskoristiti, među ostalim i stoga što je napredak u tom području bio spor, a to se može vidjeti u ocjeni provedbe koju je Europska unija provela u rujnu 2021. Najučinkovitiji način provedbe institucionalnih mehanizama predviđenih sporazumima o gospodarskom partnerstvu jest taj da javne institucije pravodobno i detaljno obavijeste organizacije civilnog društva i socijalne partnere o postupku i da ih pozovu na strukturirano sudjelovanje putem izrade studija i davanja obrazloženih prijedloga.

5. **Posebne napomene o koncepciji, reprezentativnosti, djelovanju i institucionalnim mehanizmima civilnog društva i socijalnih partnera**

5.1. EGSO se smatra kućom europskog civilnog društva. On je savjetodavno tijelo Europske unije osnovano na temelju članka 13. Ugovora o Europskoj uniji. Sastoji se od 329 članova i članica koji predstavljaju poslodavce (Skupina I.), radnike (Skupina II.) i organizacije civilnog društva (Skupina III.) i čini europski institucionalni mehanizam u okviru kojega te interesne skupine putem strukturiranog dijaloga izražavaju svoja stajališta o pitanjima relevantnima za Europsku uniju.

5.2. EGSO ističe da organizacije civilnog društva obuhvaćaju udruge koje rade na realizaciji niza najrazličitijih ciljeva, predstavljaju svoje članove, a u društvu obavljaju funkciju koja se, među ostalim, sastoji od djelovanja u korist dobrobiti stanovništva, socijalne uključenosti i borbe protiv isključenosti, zaštite socijalnih, gospodarskih, kulturnih i strukovnih prava i interesa zajednica ili skupina stanovnika, zaštite okoliša i borbe protiv klimatskih promjena, zaštite ljudskih prava i iznošenja prigovora (u okviru svoje funkcije praćenja) te upozoravanja i vršenja pritiska (u okviru funkcije zaštite) na tijela vlasti radi očuvanja interesa svojih članova i afirmacije njihovih društvenih vrijednosti.

5.3. Govorimo li o obliku tih organizacija, koje zauzimaju izuzetno široku i raznoliku paletu, odlučujuću ulogu ima gospodarski, društveni i politički kontekst u kojemu one djeluju, pa bez obzira na važnost i vrijednost njihova rada u tom području treba izbjegavati da ih se smatra društvenim dionicima koji su pokretači održivog razvoja.

5.4. EGSO ističe da upravo u okviru te raznovrsne stvarnosti treba na odgovarajući način uzeti u obzir opseg neformalne ekonomije i društvene organizacije koji općenito postoji u državama AKP-a i koji karakterizira i u velikoj mjeri određuje sve socijalne, organizacijske i institucionalne odnose. U tom kontekstu organizacije civilnog društva i socijalni partneri općenito nailaze na velike poteškoće u svom osnivanju, organizaciji i institucionalnom funkcioniranju, kao i osiguravanju financiranja i službenom djelovanju. Te organizacije civilnog društva i socijalni partneri trebali bi dobivati iznimnu financijsku potporu jer inače neće moći svojim sudjelovanjem i radom doprinijeti održivom razvoju, ostvarivanju aktivnog građanstva i demokratskoj otpornosti svojih zemalja.

5.5. Djelovanje organizacija civilnog društva ovisi o društvenoj ulozi – više građanskoj ili više političkoj – koju žele imati, o njihovoj veličini, društvenoj važnosti koju joj pridaju njihovi članovi ili društvo u kojemu se nalaze, o vodstvu koje preuzimaju, o sredstvima koja su im potrebna za ostvarivanje vlastitih ciljeva i, u vezi s tim, posebno o uvjetima koje im postavljaju donatori.

([6]) Potpora jačanju operativnih kapaciteta organizacija civilnog društva Obale Bjelokosti u praćenju privremenog sporazuma o gospodarskom partnerstvu u Obali Bjelokosti od strane građana.

5.6. Općenito, slabosti organizacija civilnog društva navode ih na to da se, da bi pribavile financijska sredstva, međusobno natječu, ali i da budu u konkurenciji s javnim ustanovama, čime njihovo djelovanje i sudjelovanje u nacionalnim i međunarodnim institucionalnim mehanizmima postaje problematičnije. Osim toga, to može stvoriti ovisnost o onima koji ih financiraju i o vlastima zemalja u kojima djeluju.

5.7. Obuhvaćeni pojmom socijalnih partnera, sindikati i poslovne udruge svrstavaju se u organizacije civilnog društva, ali zbog svojih specifičnosti imaju drugačiji i vlastiti identitet. Socijalni partneri predstavljaju svoje članove i štite njihove interese, prije svega gospodarske, pred državnim tijelima zahvaljujući specifičnim mehanizmima savjetovanja i pregovaranja, ali i u svojim međusobnim odnosima, posebno putem kolektivnog pregovaranja i kolektivnih ugovora. Socijalni partneri imaju koherentnu strukturu i jasno štite interese svojih članova, imaju kontinuitet djelovanja, priznatu povijesnu stečevinu, funkcioniraju u jasno utvrđenom i definiranom području djelovanja i interakcija i općenito imaju sposobnost samofinanciranja.

6. **Posebne napomene o novom sporazumu u vezi s civilnim društvom i socijalnim partnerima**

6.1. *Civilno društvo i socijalni partneri u novom sporazumu*

6.1.1. Novi sporazum i u svom zajedničkom dijelu i u svakom od triju regionalnih protokola daje aktivnu ulogu civilnom društvu, no ona nije konkretizirana s obzirom na to da se strankama potpisnicama – OACPS-u i EU-u – prepušta utvrđivanje institucijskog okvira za to sudjelovanje, prije svega stvaranjem institucionalnih mehanizama. To znači da će ključno pitanje biti kako osigurati sudjelovanje organizacija civilnog društva i socijalnih partnera na nacionalnom i transnacionalnom planu.

6.1.2. Zahvaljujući ključnim parametrima u području organizacije, kao što su pravni oblik, reprezentativnost, odabir predstavnika i minimalni uvjeti u vezi s učestalošću sastanaka, stvorit će se izvjesne dinamike kojima se jača uloga organizacija civilnog društva i socijalnih partnera, koji su dionici u tom procesu.

6.1.3. Oni imaju posebnu ulogu, povezanu s vlastitim interesima, ali različitu od one koju u društvu imaju političke stranke. Sudjelovanje organizacija civilnog društva i socijalnih partnera treba poticati konkretnim aktivnostima i ono mora biti više od rasprava općeg tipa. Zahvaljujući studijama, mišljenjima i prijedlozima koje dostavljaju institucijama, oni daju svoj doprinos raspravama i odlukama. Postojanje institucionalnih mehanizama koji aktivno uključuju dionike, koji upravljaju samima sobom i koji počivaju na utvrđenim procedurama, šire informacije i u međusobnoj su interakciji zahvaljujući savjetovanju i strukturiranom dijalogu najbolji je doprinos organizacija civilnog društva i socijalnih partnera postojanju „otvorene vlade” ([7]).

6.1.4. Financijski aspekt posebno je bitan. Bez adekvatnog i transparentnog financiranja koje podliježe strogim kriterijima neće se moći zajamčiti sudjelovanje organizacija civilnog društva i socijalnih partnera na sastancima, a posebno ne tijekom pripremnog primijenjenog istraživanja u svrhu prikupljanja podataka, izrade studija ili sastavljanja mišljenja.

6.2. *Trenutačno stanje civilnog društva i socijalnih partnera u EU-u i u državama AKP-a*

6.2.1. Europa

U Europi postoje na tisuće udruga, organizacija, federacija, konfederacija, platformi i foruma, na nacionalnoj i na europskoj razini, koji ulaze u okvir organizacija civilnog društva, poslovnog (privatna poduzeća, mikropoduzeća i mala poduzeća, javna ili socijalna poduzeća) ili sindikalnog sektora, pri čemu postoji izvjesna organizacijska usklađenost.

6.2.2. Afrika, Karibi i Pacifik

6.2.2.1. Kad je riječ o državama AKP-a, gospodarske, socijalne, političke i povijesne okolnosti svake regije, podregije i države stvorile su veliku organizacijsku raznolikost organizacija civilnog društva i socijalnih partnera, a u nekim slučajevima i dovele do izostanka međusobnih odnosa. Postoje brojni primjeri dobrih praksi, ali i velik broj problema i nedostataka.

([7]) Načelo u skladu s definicijom OECD-a.

6.2.2.2. Osim toga, postoje i poteškoće u vezi s općim ili posebnim informacijama za organizacije civilnog društva i socijalne partnere o novom sporazumu ili o sporazumima o gospodarskom partnerstvu (ako postoje) ili tih informacija uopće nema, kao i opći nedostatak foruma za sudjelovanje i strukturiranu raspravu s javnim institucijama.

6.2.2.3. S obzirom na tu heterogenost, obje situacije treba razmatrati na terenu kako bi se širili primjeri dobre prakse i nalazila rješenja za probleme i nedostatke na način da se povećava ugled organizacija civilnog društva i socijalnih partnera i ojača njihova uloga. Tako će se moći dati potpora postojećim institucionalnim mehanizmima i potaknuti stvaranje novih.

6.2.3. Odbor za praćenje EU-a i AKP-a

U okviru postojećih odnosa Europske unije i država AKP-a, organizacije civilnog društva i socijalni partneri zastupljeni su u Odboru za praćenje EU-a i AKP-a, koji je dio EGSO-a i sastoji se od po 12 članova i članica EGSO-a (EU) i 12 predstavnika i predstavnica koje imenuju organizacije civilnog društva i socijalni partneri država AKP-a – trenutačno osam iz Afrike, dva s Kariba i dva iz pacifičke regije – koje imenuje organizirano civilno društvo svake regije obuhvaćene predmetnim sporazumom, pri čemu se poštuje ravnoteža različitih interesa.

7. **Posebne napomene o tome kako potaknuti i podržati organizacije civilnog društva i socijalne partnere u njihovoj ulozi pokretača održivog razvoja**

7.1. EGSO smatra da je od primarne važnosti formalizirati predviđene institucionalne mehanizme i izjavljuje da je to njegov glavni cilj u ovom pitanju.

7.2. EGSO odlučno savjetuje Komisiji da, nakon konačnog potpisivanja novog sporazuma, pokrene inicijativu da OACPS-u i pojedinačnim državama predloži stvaranje političkih, organizacijskih i financijskih uvjeta potrebnih za uspostavu tih institucionalnih mehanizama.

7.3. EGSO upućuje snažan apel i OACPS-u da se jednako odlučno angažira u tom procesu.

7.4. EGSO ističe da struktura novog sporazuma predviđa stvaranje institucionalnog mehanizma koji je povezan sa zajedničkim osnovama sporazuma i koji bi činili predstavnici Europske unije i OACPS-a. Paralelno, u skladu s regionalnim protokolima moguće je za svaku regiju (Afrika, Karibi i Pacifik) uspostaviti institucionalni mehanizam u kojem bi sudjelovali predstavnici svake regije i Europske unije. Stoga je potrebno uspostaviti sustav od četiri institucionalna mehanizma (1 + 3), koji će pokrivati cjelokupno područje novog sporazuma.

7.5. EGSO napominje da su institucionalni mehanizmi i savjetodavni odbori predviđeni i u okviru sporazumâ o gospodarskom partnerstvu, kao što su oni sklopljeni s CARIFORUM-om, zapadnom Afrikom i istočnom Afrikom.

7.6. EGSO posebno ukazuje na to da će taj skup institucionalnih mehanizama zahtijevati velike napore u pogledu organizacije i rada u okviru mreža, kao jedinstven i strukturiran sustav, kako bi se stvorile sinergije, izbjeglo preklapanje i raspršivanje resursa, posebno onih financijskih, te optimiziralo njihovo korištenje.

7.7. EGSO predlaže Komisiji da potiče delegacije Europske unije u zemljama OACPS-a da podupru projekte organizacija civilnog društva i socijalnih partnera, posebno one kojima je svrha podizanje razine osviještenosti njihovih članova i rukovodećeg kadra, njihovo osposobljavanje i osnaživanje, jačanje tehničkih kapaciteta organizacija i poticanje stvaranja institucionalnih kapaciteta. Osim toga, EGSO preporučuje da, vodeći računa o zaslugama, Komisija među primljenim kandidaturama daje prednost organizacijama civilnog društva i socijalnim partnerima iz država AKP-a.

7.8. EGSO predlaže Komisiji da osmisli programe koji bi, u kontekstu stvaranja institucionalnih mehanizama, omogućili proučavanje konkretne situacije na terenu, potencijala i teškoća organizacija civilnog društva i socijalnih partnera, te brojnih postojećih struktura (platformi, foruma itd.) kako bi se prikupili primjeri dobre prakse koji već postoje u odnosima EU-a i OACPS-a i koje treba proširiti. EGSO preporučuje da organizacije civilnog društva i socijalni partneri država AKP-a imaju ključnu ulogu u toj studiji i u kvantitativnom i u kvalitativnom smislu.

7.9. EGSO naglašava da će Odbor za praćenje AKP-a i EU-a ojačati svoju organizaciju s više resursa i većim brojem članova i izaslanika kako bi mogao bolje doprinijeti tom procesu i ispuniti svoju misiju.

7.10. EGSO snažno preporučuje Komisiji da se financiranje tog procesa integrira u postojeće financijske instrumente. EGSO osobito želi naglasiti da je za djelovanje organizacija civilnog društva i socijalnih partnera potrebno osigurati njihovo financiranje jer samofinanciranje nije dovoljno, te podsjeća da su, s obzirom na geografsku dimenziju novog sporazuma, za funkcioniranje institucionalnih mehanizama i sudjelovanje organizacija civilnog društva i socijalnih partnera iziskuje financijska sredstva koja oni ne posjeduju. Čak i uz upotrebu strogih metoda kontrole upravljanja i modernih digitalnih tehnologija, ključno je tim organizacijama dati financijsku podršku. Odbor odlučno poziva Europsku uniju, OACPS i države članice da usvoje programe za posebnu potporu radu organizacija civilnog društva i socijalnih partnera te za funkcioniranje institucionalnih mehanizama.

Bruxelles, 13. srpnja 2022.

Predsjednica
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Christa SCHWENG